PAPER DETAILS

TITLE: ATATÜRK ÜNIVERSITESI HEMSIRELIK PROGRAMLARINDA OKUYAN SON SINIF ÖGRENCILERININ AIDS`E ILISKIN BILGILERININ SAPTANMASI

AUTHORS: Seher ERGÜNEY,Mehtap TAN,Nese ERDEM

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/29081

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ HEMŞİRELİK PROGRAMLARINDA OKUYAN SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AIDS'E İLİŞKİN BİLGİLERİNİN SAPTANMASI

Seher ERGÜNEY*

Mehtap TAN*

Neşe ERDEM**

ÖZET

AIDS, çok hızlı yayılan ve henüz tedavisi olmayan çağımızın önemli hastalıklarından birisidir. AIDS'le savaşta koruyucu hizmetlerin yanısıra tedavi edici hizmetlerde de hemşireler hem kendilerini, hem de hastalarını korunma açısından önemli sorumluluklar almalıdırlar. Kısa bir süre sonra sağlık ekibine katılacak olan Atatürk Üniversitesi'ne bağlı hemşirelikle ilgili programların son sınıflarında okuyan öğrencilerin AIDS'e ilişkin bilgilerini saptamak amacıyla yaptığımız çalışmaya 149 öğrenci katıldı. Uygulanan anket formu elde kodlanmış ve yüzdelik hesapları kullanılmıştır. Öğrenciler en fazla bulaşmayla ilgili "AIDS enfekte kan ve kan ürünleri ile bulaşır." ifadesine, en az ise "AIDS'li kişinin kullandığı telefon, tuvalet, giysi, tabak, çatal kullanılabilir" ifadesine doğru yanıt vermişlerdir. Korunma yollarında ise % 69.2 oranıyla "kan almadan önce kontrol yapılmalıdır" cevabı verilmiştir. Eksiklikleri gidermek için hizmetiçi eğitim programlarında AIDS'e de yer verilmelidir.

SUMMARY

THE SURVEY OF THE KNOWLEDGE ABOUT THE AIDS OF THE LAST YEAR STUDENTS OF NURSİNG DEPARTMENT OF ATATÜRK UNİVERSITY

AIDS is one of the most serious illnesses of our age with no treatment and sepreading very fast. Nurses should take vital responsibilities in treatment services as well as in preservative services in the struggle against AIDS from the point view of protecthing both themselves and their patients. We have carried out our study in order to determine the extent, to which the last year students of our nursing department of Atatürk University are a ware of AIDS 149 students have been inovelved in our study. The form of applied questionnaire has been manually caded and calculated out of percentage. The question that has received the correct answer most in number is that "AIDS infects through infected blood and blood products; "the question with the correct answer least in number is that "the telephone, toilet, dresses, plates and forks used by a person with AIDS can also be used by others". As for the ways of protection, the answer that "control should be made before taking blood" has been given in % 69.2. In order to prevent the inadequates, AIDS should be given in service education programmes.

* Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu İç Hastalıkları Hemşireliği, Yrd.Doç.Dr.

** Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu İç Hastalıkları Hemşireliği, Arş.Görv.

GİRİŞ VE AMAÇ

AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome-Edinsel Bağışıklık Yetersizliği Sendromu) çok hızlı yayılan ve henüz tedavisi olmayan, çağımızın önemli hastalıklarından birisidir(1).

AIDS dünyaya 1970'li son yıllarda yayılmaya başlamış, 1981'de AIDS hastalığı tarif edilmiş ve hastalık önceleri Amerika'da, Avrupa'da, Avustralya'da eşcinsel ve biseksüel erkeklerde, damariçi uyuşturucu kullananlarda ve Karayip Adaları ile Doğu ve Orta Afrika'da çok kişi ile cinsel ilişki kuran kadın ve erkeklerde görülmüştür. Sonraki yıllarda diğer ülkelere yayılımını süratle sürdüren HIV, bugün bütün dünyaya yayılmış durumdadır. HIV enfeksiyonu bugüne kadar dünyada görülen en büyük pandemi olmuştur(2).

Halk sağlığı uzmanları 2000 yılında HIV'li kişi sayısının 110 milyona ulaşacağını bildirmektedirler. 2000 yılında 10 milyondan daha fazla çocuğun HIV'e yakalanmış olacağı beklenmektedir(3).

Dünya Sağlık Örgütü gelecek 10 yılda HIV yayılımının %90'ının gelişmekte olan ülkelerde olacağını bildirmektedir. Bunların başında Afrika, Asya, Pasifik ülkeleri gelmektedir(2).

Türkiye'de riskli ülkeler arasında sayılmaktadır(2). Ülkemiz turizm ve yabancı ülkelerden gelen işçi ve göçmenler nedeniyle nüfus açısından hareketli bir yapıya sahiptir(1).

1993 Aralık ayı itibari ile Türkiye'de saptanan vaka sayısı 120 ve seropozitif kişi sayısı 205'tir(4). Ancak tüm diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de HIV pozitif kişi sayısının resmi kayıtlardakinden çok daha fazla olduğu düşünülmektedir. Sağlık Bakanlığı'nın bir araştırmasında herhangi bir seçim yapılmadan 916 kişiye AIDS testi uygulanmış ve 1 kişi HIV (+) bulunmuştur. Bu genelleştirilirse 1000'de 1 pozitiflik ülke genelinde 60.000'e ulaşır(2).

AIDS'in yayılmasını önlemede tek etken yol eğitimdir. AIDS'in kan yolu ve cinsel ilişki ile bulaştığının, kontrolsüz kanların verilmemesinin ve cinsel ilişkide kondom

kullanılmasının toplumun her kesimindeki gençlere, kadınlara ve erkeklere öğretilmesi gerekmektedir. Bu eğitim sürekli olmalıdır(2,4,5).

Temel Sağlık Hizmetleinde bakım veren hemşirelere de AIDS'e karşı savaşımda büyük görevler düşmektedir(5).

Hemşireler HIV'li hastalarla karşı karşıyadırlar. Erkekler, kadınlar, gençler, çocuklar, yenidoğanlar HIV'le enfekte olabilir. HIV'li bir kişinin bacağı kırılabilir, kronik bir hastalığı olabilir, cerrahiye gerek duyulabilir yada acil tıbbi bakım gerekebilir. Hemşireler HIV'le yaşayan kişilerin fiziksel ve psikososyal gereksinimlerini karşılamak zorundadırlar(3).

AIDS ile savaşta koruyucu hizmetlerin yanısıra tedavi edici hizmetlerde de hemşireler hem kendilerini hem de hastalarını koruma açısından önemli sorumluluklar almalıdırlar.

Bu nedenle kısa bir süre sonra sağlık ekibine katılacak olan Atatürk Üniversitesi'ne bağlı hemşirelikle ilgili programlarda okuyan son sınıf öğrencilerinin AIDS'e ilişkin bilgilerini saptamak amacıyla bu çalışmayı planladık.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma Atatürk Üniversitesi'ne bağlı Hemşirelik Yüksek Okulu ile iki Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Hemşirelik programı son sınıf öğrencilerinin AIDS'e ilişkin bilgilerini saptamak amacıyla tanımlayıcı olarak planlandı. Araştırmanın evrenini bu okulların son sınıf öğrencileri oluşturdu. Çalışmaya son sınıflarda okuyan 165 öğrenciden 149'u katıldı. O gün derse gelmeyen 16 öğrenci araştırmaya katılamadı. Literatür bilgilerinin ışığı altında hazırlanan anket formu öğrencilere aynı anda 1996-1997 öğretim yılı II. dönemde uygulandı. Elde edilen veriler elde kodlandı ve değerlendirmede yüzdelik hesapları kullanıldı.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan 149 öğrencinin yaşları 17-25 arasındadır ve ortalama 20.72'dir. 149 öğrenciden 53'ü (%35.6) Hemşirelik Yüksek Okulu'nda, 58'i (%38.9) Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu ve 38'i (%25.5) Erzurum Sağlık Hizmetleri Meslek

Yüksek Okulu Hemşirelik programında öğrenim görmekteydi. Öğrencinin % 92.6'sı bekâr, %7.4'ü evliydi.

Öğrencilerden %97.9'u AIDS etkenini doğru olarak bilmişlerdir. 1 öğrenci yanlış cevap vermiş, 2 öğrenci ise yanıtsız bırakmıştır. Okan ve İrgil'in yaptıkları araştırmada sağlık personeli %73.5 oranında etkeni doğru bilmişlerdir(6).

Tanıda kullanılan testi ise yine öğrencilerin büyük çoğunluğu % 98.9'u doğru olarak bilmişlerdir. Esen'in hemşire üzerinde yaptığı araştırmada da testi doğru olarak bilenlerin oranı %80.93'dür(7).

Kuluçka süresi için verilen cevaplardan %51.7'si doğru, %21.4'ü yanlış ve %26.9'u yanıtsızdır. Çetin kuluçka süresini 3-12 yıl ve daha uzun olarak belirtmiştir(2).

Tablo 1: Öğrencilerin bulaşma ile ilgili ifadelere verdikleri yanıtların dağılımı

Bulaşma ile ilgili ifadeler	Doğru		Yanlış		Yanıtsız	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
-AIDS her türlü cinsel ilişki ile bulaşır	129	86.6	18	12.1	2	1.3
-AIDS efnekte kan ve kan ürünleri ile bulaşır	149	100	0	0	0	0
-AIDS solunum yolu ile bulaşır	146	97.9	1	0.7	2	1.4
-AIDS'li anne emzirme ile bebeğine hastalığı bulaştırılabilir.	100	67.1	31	20.8	18	12.1
-AIDS'li gebe kadın hastalığı bebeğe bulaştırabilir.	143	98.9	0	0	6	1.1
-AIDS günlük sıradan ilişkilerle (oturup-kalkma, tokalaşma) bulaşır.	148	99.3	1	0.7	0	0
-AIDS'li kişinin kullandığı telefon, giysi, tabak, çatal kullanılabilir.	46	30.9	98	65.8	5	3.3

Tablo 1'de öğrencilerin bulaşma ile ilgili çeşitli ifadelere verdikleri yanıtların dağılımı görülmektedir.

"AIDS her türlü cinsel ilişki ile bulaşır" ifadesine öğrencilerin %86'sı doğru yanıt vermişlerdir. Bu sonuç literatürde uygunluk göstermektedir. Esen'in çalışan hemşireler üzerine yaptığı araştırmada da yakın sonuçlar bulunmuştur (% 91.44)(7).

"AIDS enfekte kan ve kan ürünleri ile bulaşır" ifadesine öğrencilerin % 100'ü doğru cevap vermişlerdir. Bu sevindirici bir durumdur. Esen'in yaptığı araştırma da bu oran %96.50'dir(7).

Öğrencilerin %97.9'u "AIDS solunum yolu ile bulaşır" ifadesine yanlış yanıtı vererek doğru yanıt vermişlerdir. Bulgumuz literatür bulgularıyla benzerlik göstermektedir(7).

"AIDS'li anne emzirme ile bebeğine hastalığı bulaştırabilir" ifadesine öğrencilerin %67.1'i doğru, % 20.8'i yanlış yanıt vermişlerdir. % 12.1'i ise yanıtsız bırakmışlardır. "AIDS'li gebe kadın hastalığı bebeğe bulaştırabilir" ifadesine % 95.9 oranıyla doğru yanıt verilmiştir. Her iki sonuçta literatür bulgularıyla benzerlik göstermektedir(7).

"AIDS günlük sıradan ilişkilerle (oturup-kalkma, tokalaşma) bulaşır." ifadesine öğrencilerimiz % 99.3 oranıyla yanlış yanıtını vererek doğru yanıt vermişlerdir." AIDS'li kişinin kullandığı tabak, çatal, telefon, tuvalet, giysi kullanılabilir" ifadesine % 65.8 oranıyla yanlış yanıt verilmiştir. Doğru yanıt verenler ise % 30.9'dur. Bulgularımız literatür ile uygunluk göstermektedir(7). Okan ve İrgil'in sağlık personeli üzerinde yaptıkları bir araştırmada da % 51.9 oranıyla denekler AIDS'li kişi ile aynı yerde bulunmaktan rahatsız olacaklarını belirtmişlerdir(6).

Bulaşma yolları ile ilgili ifadelere doğru yanıtların oranı % 30.9-% 100 arasında değişmektedir. Emzirme ile AIDS'in bulaşmasına ilişkin doğru yanıt oranı düşüktür. Anne sütü ile de AIDS bulaşabilir(2). Bu durum gözardı edilmemelidir.

"AIDS'in tedavisi vardır." ifadesine %90.6 oranıyla "yoktur" yanıtını vermişlerdir. Bulgumuz literatür bulgularıyla benzerlik göstermektedir(6,8).

"Öğrencilerin 144 (%96.6)'ü AIDS hakkında bilgi edindiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %46.9'u konuya ilişkin bilgileri derslerden ve sağlık kitaplarından öğrendiklerini, %44.9'u dersler ve sağlık kitapları ile radyo-televizyondan öğrendiklerini belirtmişlerdir. Müfredatlarında olmasına rağmen 9 öğrenci bu soruya yanıt vermemişlerdir. Öğrencilerden % 52.3'ü bilgilerinin yetersiz olduğunu, % 31.5'i yeterli olduğunu belirtmişlerdir. %16.2'si ise bu soruyu boş bırakmışlardır. Bu sonuç literatür bilgileriyle uygunluk göstermektedir(8). Bu sonuçlar bu konuya daha fazla önem verilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Tablo 2: AIDS'ten korunma yollarının dağılımı

Korunma Yolları	Sayı	%
Tek eşlilik	72	48.3
Cinsel ilişkide prezervatif kullanma	89	59.7
Kan almadan önce kontrol yapılmalı	103	69.1
Turistlerden, eşcinsellerden, uyuşturucu kullananlardan, genelev kadınlarından kan alınmamalı	13	8.7
Sağlık personeli disposibl enjektör ve malzeme kullanmalı, sterilliğe dikkat etmeli, eldiven-önlük giymeli, kirli malzemeyi uygun imha etmeli	68	45.6
İlaç bağımlıları enjektörlerine dikkat etmeli	6	4.0
Özel eşyalar kullanılmamalı	4	2.6
AIDS'li kadın gebelikten korunmalı	6	4.0
Genelev kadınları sürekli taranmalı	29	19.4
Eşcinsel ve anal ilişkiler, uyuşturucu kulanımı engellenmeli	14	9.3
Uyuşturucu kullananlar, sürekli kan nakli yapılanlar ve sağlık personeli kontrol edilmeli	28	18.7
Riskli gruplarla cinsel ilişkiden kaçınılmalı	13	8.7
Halk, özellikle gençler, bulaşma ve korunma yolları konusunda eğitilmeli	57	38.2

Tablo 2 incelendiğinde öğrenciler en fazla % 69.1 oranıyla "kan alınmadan önce kontrol yapılmalı" cevabını vermişlerdir. Bunu, %59.7 ile "cinsel ilişkide prezervatif kullanma", %48.3 ile "tek eşlilik" ve %48.2 ile "sağlık eğitimi" cevabını vermişlerdir. %45.6 ile sağlık personelinin uyması gereken kuralları belirtmeleri sevindiricidir. Bunlar; disposibl enjektör ve malzeme kullanma, eldiven-önlük giyme, kirli malzemeyi imha etme ve sterilliğe dikkat etme şeklindedir. En azından teorik olarak neler yapmaları gerektiğini bilmektedirler. Bulgularımız Yürügen'in yaptığı araştırmadan elde ettiği bulgularla benzerlik göstermektedir(8).

Öğrenci hemşireler konu ile ilgili önerileri sorulduğunda %62.4'ü halka, bulaşma prezervatif kullanma gibi konularda sağlık eğitiminin yapılması gerektiğini, %4.7'si sağlık personelinin eğitilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Güçsavaş ve Sezgin'in yaptıkları araştırmada; hemşirelerin %29'u AIDS taramalarının yapılması gerektiğini,

%8.6'sı turistik bölgelerde önlemler alınmasını ve yabancı ülkelerden gelen turist ve işçilere AIDS kontrollerinin yapılması gerektiğini vurgulamışlardır(1).

Araştırma sonuçları genel olarak incelendiğinde öğrencilerin bazı konularda eksiklikleri olduğu görülmektedir. Bu eksiklikler hemşirelerin gerek temel sağlık hizmetleri kapsamında eğitici ve danışmanlık rollerini ve gerekse tedavi hizmetlerindeki rollerini yapmalarına engel olacaktır. Bunları gidermek için hizmetiçi eğitim programları dahilinde AIDS'e ilişkin kapsamlı ve ayrıntılı bir hemşirelik eğitiminin başlatılması ve yürütülmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

1- Güçsavaş N, Sezgin A: Hemşirelik Açısından AIDS, I.Ulusal Ana ve Çocuk Sağlığı Hemşireliği Simpozyumu Kitabı, 6-7 Eylül 1989, İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale H.Y.O., İstanbul, 199-203, 1992.

2- Çetin ET: 1 Aralık 1993'de Türkiye'de HIV/AIDS, AIDS Savaşım Bülteni, 8; 3-4, 1993.

3- Ö'Brien ME, Pheifer WG: Physical and psychosocial nursing care for patients with HIV infection, Nursin Clinics of North America, 28: 2, 303-315, 1993.

4- Bozkaya E: Türkiye'de AIDS, AIDS Savaşım Günleri 94; 60-61, 1991

5- Erefe İ, Bahar Z, Bayık A, Özsoy SA, Türkistanlı E: Bornova bölgesinde öğrenim gören öğrencilerin AIDS Hastalığına ilişkin bilgi ve tutumları, IV.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı, 12-16 Eylül 1994.

6- Okan N, İrgil E: Sağlık Personelinin AIDS konusundaki bilgi ve davranışı, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 3: 273-275, 1993.

7- Esen A: Hemşirelerin AIDS'e ilişkin gereksinimlerinin incelenmesi, II.Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri. 386-400, 1990.

8- Yürügen B: İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale H.Y.O. ve İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesinde öğrenim gören bir grup öğrencinin AIDS hastalığına ilişkin bilgi düzeylerinin karşılaştırılması, Hemşirelik Bülteni, 5: 20, 91-99, 1991.